

Maria Carmela Palmisano

»V tvoji luči vidimo luč.« (Ps 36,10):

Podobe in simbolika Božje luči v Svetem pismu

“In your light we see light.” (Ps 36:10):

Images and Symbolism of God’s Light in the Bible

Povzeteke: V Ps 36,10b je videnje Božje luči predstavljeno kot videnje in duhovna izkušnja skupine, ki vzklikne in Bogu govori v drugi osebi: »V tvoji luči vidimo luč.« Prispevek v v. 10 in v širšem literarnem kontekstu Ps 36 na podlagi hebrejskega izvirnika in hebrejske poezije ter ob upoštevanju starih prevodov predstavlja bogato simboliko ‚vode‘ in ‚luči‘. Voda in luč v psalmu predstavljata bistvo življenja, ki izvira od Boga. Prispevek prikazuje pomen trodelne zgradbe psalma (vv. 2-5.6-10.11-13), ki orisuje videnje krivčnika, videnje Boga v središču poetične kompozicije in dvojno prošnjo molivca na koncu. Eksegetsko-teološko so analizirane posebnosti posameznih delov kompozicije, podana pa je tudi interpretacija celotnega psalma – globoko doumevanje zgodovine v Božji luči, kar presega vsak poskus, da bi psalm povežali zgolj z določenim zgodovinskim kontekstom. To priznava večina komentatorjev. Prispevek psalm razlaga v luči judovsko-krščanskega izročila in tradicije. Zadnji del teološko sporočilo psalma povezuje z umetniškim delom slikarja judovskega rodu, Marca Chagalla, „Križanje v belem“ (1938) in njegovim globokim razmišljanjem o skrivnosti zgodovine in trpljenja v luči Kristusovega križanja.

Glavne besede: Luč, voda, izvir, podobe, simbolika, krivčnik, Ps 36, zvestoba, pravičnost, sodba, tempelj, hrana, pijača, judovska interpretacija, krščanska interpretacija Ps 36, eshatologija, zgodovina, Marc Chagall, „Križanje v belem“

Abstract: In Ps 36:10b, the vision of God's light is presented as a vision and spiritual experience of a group that exclaims and speaks to God in the second person: "In your light we see light." The article presents the rich symbolism of "water" and "light" in v. 10 and in the broader literary context of Ps 36, based on the Hebrew original and Hebrew poetry, considering old translations as well. Water and light in the psalm represent the essence of life that originates from God. Furthermore, the article demonstrates the significance of the tripartite structure of the psalm (vv. 2-5.6-10.11-13), which outlines the vision of the wicked, the vision of God in the center of the poetic composition, and the twofold petition of the worshiper at the end. The article analyzes the particular features of each part of the composition from an exegetical-

-theological point of view and presents an interpretation of the entire psalm as a deep understanding of history in the light of God, which goes beyond any attempt to connect the psalm to a specific historical context. This is acknowledged by most commentators. The article interprets the psalm in light of Jewish-Christian tradition. The final section connects the theological message of the psalm with the work of the Jewish painter, Marc Chagall, "White Crucifixion" (1938) and his profound reflection on the mystery of history and suffering in light of the crucifixion of Christ.

Keywords: Light, water, spring, images, symbolism, the wicked, Ps 36, faithfulness, righteousness, judgment, temple, food, drink, Jewish interpretation, Christian interpretation of Ps 36, eschatology, history, Marc Chagall, "White Crucifixion"

1. Uvod

Izbrani naslov je vzet iz Ps 36,10, kjer je predstavljeno veliko in presenetljivo odkritje psalmista: njegova duhovna izkušnja, globoko povezana s celoto teološkega sporočila Stare in Nove zaveze ter s človekovim izkustvom vseh časov.¹ Psalmi so poetične kompozicije, ki izvirajo iz globoke in močne vere pisateljev in izražajo edinstveno percepcijo – včasih popolnoma novo dojemanje časa, prostora, zgodovine, stvarjenja in tudi usode posameznika.²

Izbrala sem drugi stih (grafično vrstico) Ps 36,10 iz standardnega prevoda SP, kar bom utemeljila v nadaljevanju.

V negotovem zgodovinskem obdobju, v katerem živimo danes, zaznamovanem z velikimi spremembami, vojnami in nasiljem ter velikimi izzivi na antropološki, socialni in kulturni ravni, je percepcija psalmista nagovarjajoča in aktualna tudi za nas.

2. Analiza Ps 36,10 v literarnem kontekstu

Izbrani naslov »v tvoji luči vidimo luč (SSP)« je drugi stih vrstice 10, ki se v celoti glasi tako:

MT v. 10	LXX v. 10	Vg v. 10	SPI / SSP v. 10
כִּי־בְּאֵר־חַיִּים מְקוֹר־חַיִּים	ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς	quoniam tecum est fons vitae	Kajti v tebi je izvir življenja,
kî-‘imməḳā məqôr hayyîm	hoti para soi pēgē zōēs		
וְנֹרְאָהּ אֵלֶיךָ יִרְאֶה	ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς	in lumine tuo videbimus lumen	v tvoji luči bomo videli svetlobo. (SPI)
bə’ôrḳā nir’eḥ-’ôr	en tō phōti sou opsometha phōs		v tvoji luči vidimo luč. (SSP)

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0262 („Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga“) in raziskovalnega projekta J6-50212 („Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare aveze“), ki ju sofinancira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

² Za celovit pristop k psalmom kot poetičnim kompozicijam gl. Aletti in Trublet 1983.

Psalmist ob videnju Božje svetlobe, ki je v vrsticah pred tem (v. 6-9) opisana kot dobrota / ljubezen in zvestoba, ki izhajata iz višav in preplavljata svet, vzklíkne in Bogu govori v množini (10b).

V tem besedilu prepoznavamo dve lastnosti Božje besede, ki sta dve temeljni postavki Svetega pisma in Božjega razodetja, tj. personalizem in odnosnost. Bog, ki se v Svetem pismu razodeva in nas nagovarja kot osebe, je Bog, ki kot presežno bitje in oseba stopa v odnos z vsakim človekom, kar teološko opredelimo kot *zavezo*, ki jo je Bog s človeštvom sklenil preko Noeta. Kasneje jo sklene z izvoljenim ljudstvom Izraelom preko Abrahama in Mojzesa, v Novi zavezi pa z vsemi ljudmi v Jezusu Kristusu. Molivec po poglobljenem premisleku o dogajanju v svetu – pogosto nerazumljivem, polnem ugank – za približanje svojega odkritja bralcu uporablja zelo bogate in lepe izraze.

V prvem delu vrstice, ki se povezuje s predhodnim odlomkom psalma, pisatelj zatrjuje, da je *izvir življenja v Bogu* in pri tem kot metaforo življenja uporablja prosojne snovi. Najprej je to voda, ki žubori iz svojega izvira. Odkritje ni predstavljeno kot individualno ali razumsko razsvetljenje, temveč kot spoznanje, ki ga psalmist deli z bralcem, sam pa ga je prejel v odnosu z Bogom, ki ga nagovarja z drugo osebo »ti«³ – kot presenetljivo in lepo, prosojno resnico.

Beseda ‚izvir‘ iz besedne zveze ‚izvir življenja‘ (v hebrejščini: מַקּוֹר חַיִּים *maqôr hayyîm*) vsebuje besedo luč, ‚ôr. Psalmist v naslednjem stihu (grafični vrstici) s pomočjo lepe metafore in besedne igre od metafore vode preide k drugi metafori, ki uporablja še eno prosojno snov, to je ‚luč‘. S poetičnim izrazom psalmist nakazuje, da je v Bogu izvir vode, ki predstavlja življenje in luč. Gre za simbolno izražanje bistva življenja.

Drugi stih, zgrajen s pomočjo paralelizma, pogloblja in ilustrira posledice tega, kar je bilo izrečeno v prvem stihu. V hebrejskem stihu »v tvoji luči vidimo luč« (ali »bomo videli luč«, možna sta oba prevoda – sama sem izbrala prvega iz SSP) besedo ‚luč‘ najdemo kar trikrat, saj je hebrejska beseda ‚luč‘ vsebovana tudi v glagolu *videti* (glagolski koren *r’h*), in sicer zrcalno – črke so v obratnem vrstnem redu. Ne *alef* in *reš*, temveč *reš* in *alef*. Ta pojav v poeziji imenujemo zvočna prosojnost in je posebej zanimiv, ker smo v besedilu »mi« – bralci in poslušalci – vključeni v videnje psalmista in sami postajamo prosojni.⁴ Pojav nakazuje, da Božja luč človeka prešinja. Luč, ki prihaja od Boga, od zgoraj, je luč, ki se razodeva in nas prešinja tako, da sami postajamo prosojni, svetli in sposobni videti resnico,⁵ ki je v Bogu – in je Bog sam.

³ O percepciji edinosti Božjega bitja v judovski in krščanski hermenevtiki gl. Krašovec 2023.

⁴ O poetičnem pojavu zvočne prosojnosti v psalmih gl. Sonnet 2020, ki je v Rimu – v okviru seminarja za bibliciste „Il Salterio e il libro di Giobbe“ [20-24 gennaio 2020] – predstavil predavanje z naslovom „La poesia dei Salmi: per un’intelligenza dinamica del parallelismo.“ You tube, 21. januarja 2020. Video, 1:02. <https://www.youtube.com/watch?v=QhHGIEtJvAQ>; o videnju luči, gl. tudi Alonso Schökel in Carniti 1992, 621.

⁵ O analizi semantičnih polj za prikaz večpomenskosti besedišča, ki v Svetem pismu izraža različne vidike resnice, gl. Avsenik Nabergoj 2023, 339–357.

V eni sami vrstici psalmist posreduje bogato duhovno izkušnjo, ko se semantično polje videnja in izvirske vode delno prekrivata. A vse to izvira iz besede Boga, ki je svojemu služabniku to resnico razodel (v. 1).

Sosledje med bogatimi podobami in simboliko vode-luči v vrstici je takšno, da vse prvotno izvira iz izgovorjene besede Boga Stvarnika, ki z besedo daje življenje. Pri stvarjenju je Bog rekel: »bodi luč.« (1 Mz 1,3) Prvenstvo Božje besede je v Svetem pismu zelo poudarjeno že od stvarjenja dalje. Bog je luč. Luč, ki je življenje, je luč, ki »se sliši« in ne le vidi – oz. se prej sliši kot vidi, saj ima v Svetem pismu poslušanje Božje besede prednost pred tem, kar vidimo. Besedo vidimo, ker jo slišimo.

Lepoto vrstice, ki v hebrejščini vsebuje večplastne metafore in »svetla« antropološka sporočila, še globlje dojamemo, če se za trenutek ustavimo pri literarnem kontekstu Ps 36 (v grščini oštevilčen kot Ps 35).⁶

3. Kontekst psalma (Psalm 36 [35] SSP, SPJ)

PSALM 36 (35) SSP	PSALM 36 (35) SPJ
Grešnikova hudobija in Božja dobrota	Grešnikova zloba in Božja dobrota
¹ Zborovodju. Od Gospodovega služabnika Davida.	¹ Zborovodju. Od Davida, Gospodovega služabnika.
² Hudodelski govor krivičniku je sredi njegovega srca, ni strahu Božjega pred njegovimi očmi.	² V krivičnikovem srcu šepeta pregreha, pred njegovimi očmi ni strahu Božjega.
³ Zakaj v svojih očeh si preveč laska, da bi odkril svojo krivdo in jo sovražil.	³ Kajti v svojih očeh si daje preveč potuhe, da bi odkril svojo krivdo in jo sovražil.
⁴ Besede njegovih ust so zloba in prevara, nehal je ravnati razumno, delati dobro.	⁴ Besede njegovih ust so zloba in prevara, nehal je ravnati razumno in delati dobro.
⁵ Zlobno misli na svojem ležišču, stopa na pot, ki ni dobra, hudobije ne zavrača.	⁵ Snuje zločine na svojem ležišču, stopa na pot, ki ni dobra, hudobije ne zavrača.
⁶ Gospod, v nebesih je tvoja dobrota, tvoja zvestoba sega do oblakov.	⁶ Gospod, v nebesih je tvoja dobrota, tvoja zvestoba sega do oblakov.
⁷ Tvoja pravičnost je kakor božanske gore, tvoja sodba je kakor neizmerna globočina, Gospod, ti rešuješ ljudi in živali.	⁷ Tvoja pravičnost je kakor božanske gore, tvoja sodba je kakor neizmerna globočina, Gospod, ti rešuješ ljudi in živali.

⁶ Kar se tiče opredelitve literarne zvrsti psalma (žalostinka posameznika, žalostnika naroda, modrostni psalm itd.), med komentatorji še ni soglasja (gl. Jacquet 1975, 743; Craigie 1983, 290–291; Ravasi 1985, 651–655).

⁸ O Bog, kako dragocena je tvoja dobrota! Človeški sinovi se zatekajo v senco tvojih peruti. ⁹ Opajajo se z obiljem tvoje hiše, v reki svojih radosti jih napajaš. ¹⁰ Zakaj v tebi je izvir življenja, v tvoji luči vidimo luč. ¹¹ Ohrani svojo dobroto njim, ki te poznajo, svojo pravičnost iskrenim v srcu. ¹² Naj ne pride do mene noga prevzetnosti, roka krivičnih naj me ne prežene. ¹³ Tam so padli hudodelci, podrti so bili, pa ne morejo vstati.	⁸ O Bog, kako dragocena je tvoja dobrota! Človeški sinovi se zatekajo v senco tvojih peruti. ⁹ Nasičujejo se z obiljem tvoje hiše, v reki svojih radosti jih napajaš. ¹⁰ Kajti v tebi je izvir življenja, v tvoji luči bomo videli svetlobo. ¹¹ Ohrani svojo dobroto njim, ki te poznajo, svojo pravičnost iskrenim v srcu. ¹² Naj ne pride do mene noga prevzetneža, roka krivičnih naj me ne prežene. ¹³ Hudodelci so tam padli, propadli so in ne morejo več vstati.

Pisatelj v psalmu orisuje antitezo in strašno nasprotje (lahko bi rekli dramo zgodovine) kot velikanski kontrast med situacijo krivičnika (v. 2-5) in Božjo dobroto (6-10). Na koncu izreka dve prošnji: da bi bila ohranjena Božja dobrota zvestim in da roka in noga krivičnika proti poštenim ne bi imeli uspeha.⁷

4. Triptih in koncentrična zgradba

V psalmu torej zasledimo tri dele:

videnje krivičnika (v. 2-5),
videnje Boga (6-10),
dve prošnji Bogu (11-13).

Zgradba je torej izrazito trodelna in koncentrična, saj vrstice 6-10 predstavljajo središče poetične kompozicije.⁸

Na začetku psalmist poglobljeno razmišlja o početju zlobnih – in slišimo lahko slikovit izraz, da posebljen greh šepeta v srcu krivičnika.

5. Prvi del (v. 2-5)

Hebrejska beseda *nə'um*, ki stoji za glagolskim izrazom 'šepetati' (SPJ) in ki ga nekateri komentatorji prevajajo z besedo 'orakelj' (v SSP je v v. 2 preveden z besedo 'govor'), se nanaša na besedo, ki jo krivičnik nosi v svojem srcu in mu zakriva notranji pogled, saj 'pred seboj' ne vidi Božjega strahu.⁹

⁷ Za tekstnokritično analizo in eksegetski študij celotnega Ps 36 je literatura obsežna. Omenimo le nekatere nepogrešljive študije: Le Mat 1957; Lohfink 1990, 327–341; Alonso Schökel in Carniti 1992, 615–626; Craigie 2004, 289–293; Ross 2011.

⁸ Za študij zgradbe Ps 36 in drugačen predlog njegove literarne strukture gl. Auffret 1988, 57–73.

⁹ Craigie (1983, 291; gl. tudi Monti 2018, 432) prepozna v Rim 3,18: »Ni strahu Božjega pred njihovimi

Zaradi besede ‚orakelj‘ bi pričakovali, da gre za sporočilo preroka (Schökel in Carniti 1992, 617) – dejansko pa v tem primeru govori poosebljeni greh (v. 2), ki se v človekovem srcu oglašja in preži, da bi ga napadal in uničil. Na drugih mestih Svetega pisma je greh podobno predstavljen kot zver ali kača. Greh hoče biti slišan in poslušan, da bi mu grešnik odprl srce in sprejel njegove prevare, ko ga zavaja in mu predočuje prazne iluzije.

Krivičnik, ki živi v laži,¹⁰ je zavrnil modrost in poštenost. Nekateri komentatorji ta greh opredeljujejo z izrazom ‚egolatria‘ (Monti 2018, 428) – ta označuje malikovanje samega sebe, ko človek ostane zaprt v svojem svetu, išče le svoje ugodje in svoj prav in zato Boga zavrača. Prerok Mihej grozi (2,1):

»Gorje njim, ki snujejo zlo
in počenjajo húdo na svojih ležiščih;
izvršijo ga, še preden sine jutro,
ker imajo moč v svojih rokah.«

Ps 1,1 podobno opisuje, kako krivičniki vztrajajo v slabem ravnanju.¹¹ Vrstici 4-5 iz psalma 36 opisujeta gibanje, ki izvira iz globine srca hudobneža, se obelodani, postane dejanje in se s prevaro širi v srcu, v mislih, v ustih – povsod, doma ali na cesti. Vse pa se začne v srcu, kjer krivičnik zavrne Boga, etične prvine, modrost in dobroto. Psalmistovo razmišljanje je blizu tudi občečloveški izkušnji. A tu ne gre toliko za ločitev med vernimi in nevernimi kot med poslušnostjo in neposlušnostjo Bogu, kar je mnogo globlja ločnica, saj Bog govori vsakemu človeku – in vsakemu daje slišati svoj glas (tj. vest) na svoj način.

6. V sredini videnja: Božja luč (v. 6-10)

Psalmistovemu premisleku o delovanju krivičnika v v. 6-10 sledi videnje Boga; soočamo se z Božjimi lastnostmi (dobroto [*ḥésed*], zvestobo [*’ēṁûnā^h*], pravičnostjo [*šəḏāqā^h*], sodbo [*mišpaṭ*]) in tudi z Božjim delovanjem (reševanje, dajanje darov povezanih s templjem: zavetje, hrana, pijača). Premišljevanje v. 6-10 postaja izjemno bogato in globoko.

Vse omenjene Božje lastnosti so predstavljene s svojimi kozmičnimi razsežnostmi. Molivec jih opisuje s človeške perspektive, od spodaj. Te Božje lastnosti in Božji darovi so visoki kot nebo, oblaki ali gorovje, so prostrani kot oceani. Pisatelj globoko in široko duhovno dimenzijo postavlja v prostor, ki postane simbol. Podobno v Ef 3,18 beremo o širokosti, dolgosti, visočini in globočini Kristusove ljubezni.

očmi« ozadje Ps 36,2, čeprav je Pavlovo razmišljanje o Božji pravičnosti v nadaljevanju novo; o tematiki Božje pravičnosti pri Pavlu gl. Lülük 2024, 151–184.

¹⁰ O laži in njeni uničujoči moči gl. Wyrstkievicz in Petro 2023, 281–292.

¹¹ O prvi kitici Ps 1 (v. 1-3) gl. Tedeško 2023, 52.

V v. 7b pesnik uporablja izraz »ljudje in živali«, da bi z merizmom opisal vsa živa bitja, za preživetje katerih Bog sam posebej skrbi.¹²

V v. 8-10 se znotraj opisane prostrane (obsežne) kozmične vizije pesnik osredotoča na duhovno izkušnjo templja, namenjenega Adamovim otrokom – vsem ljudem. Božja bližina je tu izražena s prispodobama zavetja (»Človeški sinovi se zatekajo v senco tvojih peruti«) in obilja (»Opajajo se z obiljem tvoje hiše«) v nasprotju z lakoto. V templju – kakor v raju – so reke radosti, ki potešijo človeško žejo.¹³ Tempelj je upodobljen tako, da Božjo bližino predstavlja kot nekakšno vrnitev v prvotni izgubljeni raj.

Vrstica 10 Boga opisuje kot nenehni izvir življenja (kar se povezuje s preroško tradicijo, gl. Ezk 47 in Jl 4,18: »Studenec bo izviral iz Gospodove hiše ...«).

Bog je predstavljen kot izvir luči, ki razsvetljuje vsakega človeka. Ta luč je namenjena vsem ljudem.

Pesnik tempeljski prostor v prispodobi opisuje kot zavetje, gostijo in obilje Božje hiše. Kelih je izvir vode, vino je radost in vse je »tvoje« – Gospodovo.

V. 10 vsebuje glagol v množinski obliki – molivec je povezan s skupino, ki vzkliče: »V tvoji luči vidimo luč.« Glagol je v množini: to pomeni, da je subjekt glagola skupina ljudi, zvestih Bogu. Luč torej vidijo skupaj.

V v. 6-10 prepoznavamo sledeče gibanje: luč življenja prihaja od Boga in se spušča k vsem bitjem, k človeštvu in k »nam«.

7. Tretji del (v. 11-13)

Zadnje tri vrstice (v. 11-13) vsebujejo dve prošnji in nudijo odgovor na »dramo zgodovine«. Prošnji sta:

da bi Božja ljubezen in pravičnost ostali pri zvestih-poštenih;

da molivec, preganjan od roke zlobnega, ki ga stiska, in poteptan od noge, ki ga tlači, ne bi bil uničen v pregnanstvu in stiski, ki sta sad ošabnosti in krivičnega početja. Prošnja molivcu daje upanje na zmago nad krivičnikom.¹⁴

Kar v zadnji vrstici (v. 13) zelo preseneča, je časovna razsežnost: pričakovali bi glagol v prihodnjiku in tako izraženo upanje, vendar slišimo opis poraženih v pretekliku:

»Tam so padli hudodelci,
podrti so bili, pa ne morejo vstati.«

¹² O prisotnosti merizma v vrstici gl. tudi Tournay 1993, 161–164; o razliki med merizmom in antitezo gl. Krašovec 2023b, 254.

¹³ Čeprav glede izvirnega konteksta psalma (*Sitz im Leben*) med komentatorji ni soglasja, vsi omenjajo povezavo v. 8-10 z liturgijo in s templjem (gl. npr. Le Mat 1957, 94–107; Ravasi 1985, 651–652; Brueggemann in Bellinger 2014, 179).

¹⁴ O aktualizaciji prošnje (v. 12) v judovskem okolju gl. Ravasi 1985, 662.

V molitvi psalmist dobi tako gotovost glede prihodnosti, da jo opisuje kot dogodek, ki se je že zgodil: zlo je že premagano. Krivičnik ni deležen vstajenja (podobno misel najdemo v 2 Mkb 7,9.14). Izjava ne nasprotuje možnosti spreobrnjenja krivičnika, ampak hoče poudariti, da zlo in zla dejanja nimajo prihodnosti. Zanimivo je, da se psalm zaključí z glagolom, ki označuje vstajenje, a v negativni obliki: *walō'-yākalû qûm*, krivičniki »niso mogli vstati«.

8. Dve antropološki situaciji in sporočilo o zgodovini

Če beremo vrstico 10, videnje Božje luči, v širšem literarnem in teološkem kontekstu psalma, lahko spoznamo, da psalmist opisuje dva tipa človeka – dve antropološki situaciji, ki sta v zgodovini vedno prepoznavni:

- delovanje krivičnika, ki izvira iz njegove notranjosti in se izraža navzven – izvaja nasilje, snuje hudobije in je vkljenjen v lastni interes;
- ljudje, ki živijo iz Luči.

V osrednjem delu kompozicije psalmist orisuje veličastno videnje Boga; videnje ima svoje središče v templju, v katerem vernega nasiti in odžaja obilje Božjih darov.

V tretjem delu – ob zaključku psalma – sledita dve uslišani prošnji molivca (gre za dvojno prošnjo). Psalm ne opisuje neposrednega spopada med krivičnim / krivičnimi in zvestimi Luči, ampak daje gotovost, da bo početje prvih premagano, da bo propadlo – in pri tem uporablja slovnične oblike glagolov v perfektu, s katerimi je posredno rečeno, da ima to Božje delo trajne posledice. Podobno vsebino zasledimo npr. pri zavzetju Jerihe (Joz 6,20), ko mestno obzidje pade – ne zato, ker se Izraelci proti njegovim prebivalcem bojujejo, temveč samo od sebe: ko Izraelci sedemkrat obkrožijo obzidje in trobijo na rog (liturgični inštrument). Sporočilo je jasno – sovraštvo je poraženo zaradi Božjega posega. To pa ne pomeni, da se v zgodovini za resnico in pravičnost ni treba zavzemati.

Psalm predstavlja sintetični pogled na zgodovino vseh časov, saj presega vse poskuse, da bi to videnje omejili na določen čas in prostor (kar priznava tudi večina komentatorjev, gl. npr. Botha 2004, 519).

9. Krščanska interpretacija psalma in zgodovina eksegeze psalma

V krščanski tradiciji je bil ta psalm interpretiran v kristološki luči in v luči dopolnitve razodetja. Osrednje videnje Božje zvestobe, dobrote in svetlobe je usmerjeno h Kristusu.

Človeško srce je središče Kristusovega delovanja, saj je prišel odrešit grehov vse človeštvo – in ga napolnit s svetlobo Očetove ljubezni.

Vsa simbolika Božje luči, ki se v Stari zavezi povezuje s templjem – to je namreč kraj, kjer ima verni Jud izkušnjo Božjega zavetja in Božjih dobrot –, se v Novi zave-

zi od judovskega templja nekoliko loči in poveže z osebo Jezusa Kristusa. Staroza-vezna simbolika templja in daritev se obogati in doseže svojo dopolnitev v osebni in edinstveni daritvi Jezusa Kristusa za vse človeštvo.

Janezov evangelijski Jezus opisuje kot luč sveta (1,4; 8,12; 12,36.46) in živo vodo (4; Jn 7,37-39; Jn 19,34). V okviru četrtega evangelija so liturgični judovski prazniki, zlasti šotorski praznik, usmerjeni h Kristusu, ki: »Na dan, véliki dan praznika je vstal, zaklical in rekel: »Če je kdo žejen, naj pride k meni in naj pije, kdor veruje vame.« (Jn 7,37-38)

Simbolika vode in luči doseže svoj vrh v eshatološki napovedi Raz 22,1.5 (SSP), kjer beremo:

»Nato mi je pokazal reko žive vode, bleščečo kakor kristal, ki je izvirala od prestola Boga in Jagnjeta.

Noči ne bo več in ne bodo
potrebovali ne luči svetilke ne sončne luči, kajti razsvetljeval jih bo
Gospod Bog ...«

Cerkveni očetje so psalm brali v kristološki luči. Ciril Aleksandrijski komentira (v. 8): »V letih, ki jih je Jezus živel na zemlji, se je v toliki meri kopičilo Božje usmiljenje, da so vsi ljudje zdaj pod njegovimi perutmi.«

Za sv. Hieronima je »senca peruti« križ (v. 8). Gregorij Nacianški pa v. 10 komentira: »V luči Svetega Duha vidimo in oznanjamo Luč, ki je Kristus, ki izhaja iz Luči in je Oče.« (Schökel in Carniti 1992, 624–625)¹⁵

Božja Luč je namenjena vsem, se širi in preplavlja svet, stvarstvo, človeštvo – in uzreti jo more vsak, ki je Luči odprt.¹⁶

10. Zaključek

Na koncu naj našo kratko razlago in interpretacijo Ps 36 povežem še z zelo zgovorno umetniško podobo iz današnjega časa. Predstavlja, podobno kot Ps 36, vizijo Božje luči, ki se iz Svetega pisma izteka v zgodovino – to je *Križanje v belem*, umetniško delo judovskega slikarja Marca Chagalla (iz leta 1938, pred slabim stoletjem). V sredini platna je velik in sijoč pas luči, ki se spušča od zgoraj in razširja na zemljo. Na bel pas luči je položen velik bel križ, na katerem je Križani oblečen v *talit* (judovski molitveni plašč gl. Ravasi 1985, 662);¹⁷ sredi nasilja in vseh žalostnih dogodkov, ki se okoli njega in okoli križa vrstijo, prinaša globoko sporočilo spokojnosti, miru.

¹⁵ Glede interpretacije Ps 36 pri Cerkvenih očetih in v zgodovini eksegeze gl. Jacquet 1975, 745–756; Lamirande. 1983, 211–222.

¹⁶ Tomaž Akvinski v. 10 komentira takole (Stroobant 1996, 442): »V tvoji luči, to pomeni v Kristusu, ki je luč od luči: ta luč je ista kakor pravi Bog. Torej Kristus je luč, saj izhaja iz Očeta; on je izvir življenja ker je počelo oživljajočega duha.« Prevod iz francoščine je naš.

¹⁷ Avtor v komentarju Ps 36 dodaja, da danes – po obredu aškenazov –, ko Judje molitveni plašč »talit« nadenejo na mladega Juda, vodja liturgije moli Ps 36,8-11 (gl. tudi Jacquet 1975, 756).

Slika 1: Marc Chagall, *Križanje v belem*, 1938. The Art Institute of Chicago. © 2018 ArtistsRights Society (ARS), New York/ADAGP, Paris.

Kristus je bil križan med razbojniki, danes pa je Nedolžni križan med nedolžnimi (tako Chagall) in povezan z vsemi nedolžnimi zgodovine.¹⁸ Zlo ne more zasenčiti svetlobe – v luči nima mesta in se pred njo umakne, kar sredi trpljenja in preizkušnji človeštva naznanja zmago Življenja.

Sporočilo psalmista je v sodobnem Chagallovem slikarskem delu nekako aktualizirano: tudi danes, ko osupnemo nad velikim nasiljem, trpljenjem nedolžnih, krivičnimi dejanji, zaradi katerih trpimo, nas psalmist vabi, da se zazremo v Očetovo LUČ in pred njo vzliknemo: »V tvoji luči vidimo luč!« Sedanje trpljenje je preobraženo v svetlobo, ki sije iz Svetega pisma in iz Učlovečene Božje besede, da bi prešinjala tudi naše življenje – saj je zlo v Kristusu premagano! Tudi danes glejmo Luč in se ji pustimo voditi!

¹⁸ Gl. panele predstavitve slikarskega dela, ki je bilo razstavljeno v Rimu (Palazzo Cipolla) na začetku svetega leta, od 27. 11. 2024 do 27. 1. 2025, <https://www.iubilaeum2025.va/it/giubileo-2025/eventi-culturali/mostre/roma-giubileo-crocifissione-chagall.html>.

Kratice

- 1 Mz** – Prva Mojzesova knjiga.
2 Mkb – Druga knjiga Makabejcev.
Ezk – Knjiga preroka Ezekiela.
Jl – Knjiga preroka Joela.
Jn – Janezov evangelij.
Joz – Jozuetova knjiga.
LXX – grški prevod SZ – Septuaginta.
MT – Masoretsko besedilo.
NZ – Nova zaveza.
Ps – Psalm.
Raz – Knjiga razodetja.
SP – Sveto pismo.
SPJ – slovenski katoliški prevod Svetega pisma – Jeruzalemska izdaja.
SSP – Standardni prevod Svetega pisma.
SZ – Stara zaveza.
Vg – latinski prevod Svetega pisma – Vulgata.

Reference

- Aletti, Jean-Noël**, in **Jacques Trublet**. 1983. *Approche Poétique et Théologique des Psaumes. Analyses et Méthodes*. Pariz: Les Éditions du Cerf.
- Auffret, Pierre**. 1988. «Jahvé, Qu'elle nous est chère, ta loyauté!»: Étude structurale du Ps 36. *Science et Esprit* 40, št. 1:57–73.
- Avsenik Nabergoj, Irena**. 2023. Razvoj metode semantičnih polj ob primeru hebrejskega pojma resnice. *Bogoslovni vestnik* 83, št. 2:339–357. <https://doi.org/10.34291/bv2023/02/Avsenik>
- Botha, Phil J.** 2004. The textual strategy and ideology of Psalm 36. *Old Testament Essays* 17, št. 4:506–520.
- Brueggemann, Walter**, in **William, H., Bellinger**. 2014. *Psalms*. New York: Cambridge University Press.
- Chagall, Marc**. 1938. The White Crucifixion. Artic <https://www.artic.edu/artworks/59426/white-crucifixion> (pridobljeno 17. 3. 2025).
- Craigie, Peter C.** 1983. *Psalm 1–50*. Word Biblical Commentary 19. Dallas, TX: Word Books Publisher.
- Jacquet, Louis**. 1975. *Les Psaumes et le coeur de l'Homme: Etude textuelle, littéraire et doctrinale. Introduction et Premier Livre du Psautier: Psaumes 1 à 41*. Gembloux: Duculot.
- Krašovec, Jože**. 2023. Percepcija edinosti Božjega bitja v starejši judovski in krščanski hermenevtiki. *Edinost in dialog* 78, št. 2:127–144. <https://doi.org/10.34291/ed2023/02/Krasovec>
- . 2023. Vsebine in oblike v koncepcijah, prikazih in razlagah nasprotij in protislovi. *Bogoslovni vestnik* 83, št. 2:249–268. <https://doi.org/10.34291/bv2023/02/Krasovec>
- Lamirande, Émilien**. 1983. Âges de l'homme et âges spirituels selon Saint Ambroise. Le Commentaire du psaume 36. *Science et Esprit* 35, št. 2:211–222.
- Le Mat, L.A.F.** 1957. *Textual Criticism and Exegesis of the Psalm XXXVI: A Contribution to the Study of the Hebrew Book of Psalms*. Studia Theologica Rheno-Traiectina 3. Utrecht: Kemink & Zoon.
- Lohfink, Von Norbert**. 1990. Das Böse im Herzen und Gottes Gerechtigkeit in der weiten Welt. Gedanken zu Psalm 36. V: Paul Imhof, ur. *Gottes Nähe: Religiöse Erfahrung in Mystik und Offenbarung*. FS zum 65. Geburtstag von Josef Sudbrack. Würzburg: Echter.
- Lülik, Benjamin**. 2024. Sinteza Pavlove teologije o pravičnosti in opravičenju: sodobni uvidi in ekumenske implikacije. *Edinost in dialog* 79, št. 1:151–184. <https://doi.org/10.34291/ed2024/01/Lulik2>

- Monti, Ludwig.** 2018. *I Salmi: preghiera e vita. Commento al Salterio.* Spiritualità Biblica. Magnano (BI): Edizioni Qiqajon.
- Ravasi, Gianfranco.** 1985. *Il Libro dei Salmi. Commento e attualizzazione.* Zv. 1, (1–50). Lettura pastorale della Bibbia. Bologna: Edizioni Dehoniane.
- Ross, Allen P.** 2011. *A Commentary on the Psalms.* Vol. 1. Kregel Exegetical Library. Grand Rapids: Kregel.
- Schökel, Luis Alonso, in Cecilia Carniti.** 1992. *I Salmi: edizione italiana a cura di Antonio Nepi.* Zv. 1. Rim: Borla. 615–625.
- Sonnet, Jean-Pierre.** 2020. »La poesia dei Salmi: per un'intelligenza dinamica del parallelismo.« YouTube video, 1:02. 21. 1. <https://www.youtube.com/watch?v=QhHGiETJvAQ>.
- Stroobant de Saint-Éloy, Jean-Éric, ur.** 1996. *Thomas D'Aquin: Commentaire sur les Psaumes.* Pariz: Les Éditions du Cerf.
- Tedeško, Alan.** 2023. Psalma 1 in 2 kot uvod v psalter. *Bogoslovni vestnik* 83, št. 1:49–61. <https://doi.org/10.34291/bv2023/01/Tedesko>
- Tournay, Raymond Jacques.** 1993. Le texte altéré du Psaume 36, 6-8. *Révue Biblique* 100, št. 2:161–164.
- Wyrostkiewicz Michał, in Marek, Petro.** 2023. Lie as the Anthropological Destruction (Laž kot antropološko uničenje). *Bogoslovni vestnik* 83, št. 2:281–292. <https://doi.org/10.34291/bv2023/02/Wyrostkiewicz>